

EGZIL I KULTURNA DIPLOMATIJA SRETENA BOŽIĆA/ B. VONGARA

Ovaj rad će se u svom središnjem delu baviti pojedinim segmentima Vongarovog romana *Gabo Đara (1988)* iz *Nuklearnog ciklusa*. Na primeru ovog romana, kao i drugih relevantnih dela ovog autora, ali i bogate životne biografije, biće prikazana Vongarova kulturna diplomatija koja svoju snagu crpe iz srpskog i aboridžinskog istorijskog (kolonijalnog) iskustva. Vongarova oštra kritika ideologije i prakse kolonijalizma biće prikazana kroz analizu određenih delova Vongarove autobiografije *Dingoes Den (1999)*, romana *Valg (1983)*, romana *Manhunt (2008)*, kao i priča iz zbirke *Cvet u pustinji (2004)*. U cilju potpunije argumentacije biće naveden i deo zabeleženog razgovora sa Vongarom iz časopisa *Koraci (2010)*. Teorijsko utemeljenje Vongarovih ideja pružiće citati relevantnih dela drugih savremenih teoretičara kao što su Edvard Said, Erih From i Eme Sezer.

Ključne reči: zapadnoevropski pogled na svet, ideje progresa, sub-humana bića, kolonijalizam

Po Edvardu Saidu, savremeno doba je doba egzila - doba izbeglica, raseljenih lica, masovnih imigracija. Egzil je nepopravljivo sekularan, nepodnošljivo istorijski - stvaraju ga ljudi, za neke druge ljude. Milione ljudi je lišio blagorodne veze sa tradicijom, porodicom, geografijom (2002: 173, 174). Ova parafraza odlomka iz eseja „Reflexions on Exile“ Edvarda Saida, palestinsko-američkog književnog teoretičara, može poslužiti kao uvod u život i delo našeg velikog književnika, Sretena Božića/B. Vongara (1932-). U položaj egzilanta u kome se, kako Said kaže, u ovom trenutku nalaze milioni ljudi na planeti, Vongar dospeva već u dvadesetim godinama života. Stoga će tema egzila često biti u središtu Vongarovih drama, kratkih priča, romana, pesama, antropoloških studija, fotografskih i drugih dokumenata. Problem će postajati

¹ marko.t@neobee.net

razgranat kako se pisac bude upoznavao sa (post)kolonijalnim svetom (nekada) aboridžinske Australije. Usled svoje hrabrosti da progovori o položaju Aboridžina u Australiji, pisac postaje „dvostruki begunac“. U *Budućnost nostalgije* Svetlana Bojm piše o Josipu Brodskom, piscu-emigrantu iz Rusije u Ameriku, kao o većitom egzilantu. Uprkos tome što je otišao na Zapad, Brodski svoj pravi dom tamo nije pronašao. Takvi su i junaci njegovih dela, uvek “u Carstvu”. Zbog toga je, zaključuje Svetlana Bojm, u delu Brodskog često prisutan junak pod imenom gospodin “Niko” i koji ide “nikuda”. Poput Brodskog, Vongar ostaje doživotno u egzilu - napušta Jugoslaviju, ali ni u tuđini ne nailazi na pravedniji odnos prema ljudima.

Još u prvim godinama svog boravka u Australiji Vongar počinje da deli tragičnu sudbinu domorodaca australijskog kontinenta Aboridžina. Marginalizovanost i obespravljenost Aboridžina, proteranih iz tradicionalnog života u prirodi, jednim delom čak nasilno istrgnutih iz svojih porodica, biće za Vongara vrlo aktuelan i važan problem, koji će i njega samog pogoditi: Vongar će biti odvojen od svoje aboridžinske porodice koji će u međuvremenu stradati, a dobiće i zabranu da živi u severnom delu kontinenta nastanjenog Aboridžinima. Međutim, njegova kulturna diplomatija, u uslovima gde je politička gotovo nemoguća, biće neprekidna. Štaviše, zbog provokativnih tema koje obrađuje u svojim delima a koje imaju uporište u navedenim činjenicama, dela ovog pisca će biti konfiskovana od strane australijskih vlasti i skraćivana od strane izdavača. U početku će njegova dela biti objavljivana samo u Evropi i Americi, a tek kasnije nerado objavljivana i nagrađivana u Australiji.

Vongar je zahvaljujući svome ocu u ranoj mladosti postao vrstan poznavalac srpskog usmenog stvaralaštva. Epski stihovi, delo nepoznatog pesnika usavršeno brojnim potonjim naraštajima, sadržali su znanje koje je pomoglo Sretenu da nadomesti nedostatak formalnog obrazovanja. Na taj način, Sretenu je usađena i ljubav prema umetnosti. Međutim, sukob između Vongarovog oca Stevana Božića i državnog aparata će dovesti do Sretenovog izgnanstva. Iz Francuske u kojoj, kako Vongar kaže, milostinju izbeglicama dele ozloglašeni zločinci iz nedavno okončanog Drugog svetskog rata, Sreten kao izbeglica prelazi u Australiju. U potrazi za poslom pokušava da pređe pustinju Tanami gde gotovo umire od žeđi. Život mu slučajno spasava Aboridžin Džuburu sa kojim nastavlja svoje višemesečno inicijatičko putovanje preko pustinje.

Nikad mi nisu rekli da je Sveti Petar crn”, rekao sam sebi. Crni čovek je zdrobio nekakvo korenje na svojoj vumeri², i iscedio iz njega nekoliko kapi tečnosti koje su skliznule u moja suva usta. ... Tada sam se upitao da li je Džuburuu bilo važno to što je moja koža bila ista kao koža ljudi koji su mu oduzeli zemlju, rodake i ženu... (WONGAR 2010: 15, 17, 20)

² Alatka za lov na krupniji plen

Susret sa Džuburuom vredelo je citirati zbog toga što predstavlja preloman momenat u piščevom životu – susret sa drugačijim i do tada nepoznatim svetom. Fasciniran mudročću, znanjem i sposobnostima starog Aboridžina, Sreten “postaje Vongar”, (na aboridžinskom, glasnik iz sveta duhova) - priključuje se aboridžinskim plemenima, usvaja njihov jezik, način života, uči o njihovim verovanjima i obredima.

Međutim, susret Sretena Božića sa crnim domorodačkim stanovništvom Australije praćen poštovanjem, razumevanjem posebnosti i priznavanjem vrednosti nije ni nalik prvom susretu evropskih doseljenika sa australijskim starosedeocima 1788. godine. Štaviše, sa dolaskom belog čoveka usledilo je vekovno potiskivanje, negiranje i represija starosedelačke kulture od strane engleske imperijalne kulture. Ovaj susret (ili, bolje rečeno, sudar), otkriva dva suštinski različita pogleda na svet. Neke od tih razlika Vongar obrađuje u svojim delima, naročito one u odnosu prema zemlji: prema *eksploataciji*, *posedovanju* i *osvajanju*. O tome će biti reči u nastavku ovog rada.

Naime, za razliku od zapadnoevropskog pogleda na svet, aboridžinska filozofija eksploatacije prirode radi unapređenja uslova života smatra nepotrebnim, jer je život dobar sam po sebi, i ne treba ga poboljšavati da se ne bi prizvale sile uništenja. Vongar u svome romanu *Walg (Materica)* objašnjava:

Prema kultu plodnosti australijskih Aboridžina, zemlja je produžetak čovekovog tela i duše. To jedinstvo sa prirodom omogućava proces obnavljanja, i ako ono bude raskinuto, život će kao posledica toga prestati da postoji. (WONGAR 2004: 60)

Na osnovu navedenog citata može se zaključiti zbog čega Vongar žestoko osuđuje nasilnu eksploataciju australijskog kontinenta: pomamu za rudom uranijuma, pohlepno razaranje zemlje prostranim iskopinama, nasilno prisvajanje aboridžinske teritorije bogate rudom, nuklearne probe. Uistinu, upozorenje sadržano u ovom aboridžinskom kultu plodnosti je bilo opravdano: raskidanje jedinstva sa prirodom prouzrokovalo je smrt, malignitet, ekološku katastrofu pretežno među Aboridžinima, ali i ostalim ljudima. Sledeći pasus predstavlja početak Vongarovog romana *Gabo Đara (Zeleni mrav)* koji će ovom prilikom ukazati na razliku između evropskog i aboridžinskog odnosa prema eksploataciji prirode:

...No prema aboridžinskoj mitologiji, Gabo Đara, ogroman zeleni mrav i predak lokalnih plemena, stvorio je prirodnu sredinu zapadne zemlje Arnhem, i uspostavio obrazac za život ljudi. Vratio se u svet Snevanja, svet duhova, sa predskazanjem da ako se uznemiri njegovo totemsko sedište, on će se opet uzdići kao čudovište, i uznemiravati napasnike. (WONGAR 2004: 83)

Naime, glad za znanjem i naučnim dostignućima dvostruke dobitnice Nobelove nagrade, fizičarke i hemičarke Marije Kiri, koja je “prvo ljudsko

biće koje je spoznalo čaroliju kamenja” (WONGAR 2004: 84), dovodi do toga da se pomenuto predskazanje obistini - zeleni mrav je “uznemiren”. Četrnaesta glava ovog romana iz perspektive mrava opisuje susret sa Marijom Kiri. Zbunjenost mrava nad dešavanjima unutar naučne laboratorije suptilno navodi čitaoca na preispitivanje svrha takvog naučnog istraživanja. Jedno od brojnih (samo naizgled) naivnih pitanja zelenog mrava odnosi se i na “ukus” smrvljene prašine (deo procesa u dobijanju uranijuma iz stena). Kako je moguće da neko tako halapljivo čezne za tim ukusom, i ulaže tolike napore da dođe do njega, pita se mrav, kada se od prašine svakako ne može živeti, i kada postoji “buš³, gde se (mrav) može uspeti na eukaliptusovo drvo, i gostiti zelenim lišćem i nektarom”? (WONGAR 2004: 85)

...u australijskom bušu postoje cele planine pogodnog kamenja koje, kad se smrvi u prašinu, može da istopi sneg na celom svetu. U budućim vremenima nijedan čovek neće patiti od promrzlina”, reče ona Gabo Đari, smatrajući da time daje kompliment njegovoj zemlji. (WONGAR 2004: 85)

Biografski podaci govore o veoma lošim uslovima života i rada Marije Kiri, a sa druge strane, o velikoj predanosti naučno-istraživačkom radu. Takođe, Marija Kiri je odbila da patentira i unovči svoje pronalaskes jer je njen cilj pre svega bio da celokupno čovečanstvo ima koristi od njenih otkrića. Međutim, u *Gabo Đara* Wongar celu situaciju dovodi do apsurdna. Cilj istraživanja koji lik Marije Kiri navodi - topljenje snega na celom svetu koje bi sprečilo promrzline (u Australiji!) - određuje “uranijumsku groznicu” kao uzaludan, nepotreban i besmislen poduhvat, destruktivnost bez ikakvog opravdanja, nasuprot prvobitnim motivima Marije Kiri.

Madam mu pokaza čudnu supstancu koju je čuvala na tacnici pod staklenim zvonom. Ta supstanca je sama sebe osvetljavala, svetleći u mraku kad se ništa drugo nije videlo. “To izlazi iz kamenja”, reče mu madam. “Znači, dočepala se dala, čarolije,” pomisli mrav (WONGAR 2004: 87)

Može se reći da su upozorenja sadržana u aboridžinskim mitovima svakako osnovana kada se uzme u obzir biografski podatak da su i Marija Kiri i njena ćerka umrle od posledica izloženosti radioaktivnim materijama. Indikativan je i fizički opis lika Marije Kiri u *Gabo Đara*:

Mrav kasnije primeti da je bela šaka koja ga je držala prekrivena belim tačkama, mrljama kakve ranije nije viđao na ljudskoj koži, ali jeste na lišću koje je predugo ležalo na suncu, pa ubrzo opada sa drški (WONGAR 2004: 86)

Osim razlike u pogledu korišćenja prirodnih bogatstava, između zapadnoevropskih naroda i Aboridžina postoji i razlika u pogledu ideje o posedova-

³ Reč „buš“ označava oblast van kultivisanih terena i može se prevesti kao: unutrašnjost, divljina, šuma, šiprag, pustinja...

nju zemlje. Zapadna ideologija posedovanja – stremljenje ka privatnom vlasništvu nad zemljom – Aboridžinima je potpuno nepoznata. Po aboridžinskom shvatanju, zemlja poseduje nas, a ne obrnuto. Suprotno tome, ideologija belog čoveka često stavlja čoveka na mesto subjekta, a prirodu na mesto objekta. Međutim, kako Erih From ističe u *Man for Himself (Čovek za sebe)*, iako je čovekova moć nad materijom sve veća, on se sve više oseća bespomoćno i beznačajno u svom ličnom životu i društvu. Iako je pokorio prirodu, kao da je izgubio svrhu i cilj. (FROMM 1954: 4)

F. R. Livis, predavač na Kembridžu i jedan od najuticajnijih književnih kritičara dvadesetog veka, u svom eseju “Two Cultures? The significance of Lord Snow” preispituje zapadnoevropske ideje progresa koje podrazumevaju razvoj tehnologije, masovnu proizvodnju, visok standard života, ostvaren na račun “individualne sudbine”. Livis na to burno reaguje i podvrgava kritici takozvanu “nadu u društveni poredak” koja zanemaruje pojedinca, odnosno poboljšanje njegove tragične sudbine? Da li se sme dozvoliti produktivnost po svaku cenu? Da li mašine i misteriozni mehanizmi mogu biti bitniji nego ljudi? Pozivajući se na D. H. Lorensa, Livis ističe da ništa ne sme biti važnije od samog ljudskog života, nijedna premisa, zakon, ideja, dogma. (PETROVIĆ 2004: 48)

Nasuprot zapadnoevropskom pogledu na svet, kao što pokazuju brojne Vongarove priče⁴, nalazi se aboridžinsko verovanje po kome u svim stvarima i prirodi obitavaju duhovi predaka. Drugim rečima, priroda je puna života, te je stoga treba poštovati i živeti u harmoniji sa njom. Ona “nas poseduje” u smislu da je nemoguće u potpunosti odvojiti se od nje. Ona obezbeđuje naš fizički opstanak. Aboridžinsko verovanje da priroda nije mrtav, neutralan objekat koji je bez posledica po čoveka moguće večno iskorišćavati je našlo utemeljenje i u današnjim istraživanjima iz oblasti ekologije.

Napokon, ključna razlika između dve civilizacije, koja proizilazi iz pretходnih navedenih, je i razlika u pogledu ratovanja. U Australiji beli osvajači nailaze na preko četrdeset hiljada godina stariju kulturu u kojoj ne postoji rat ni kao reč u rečniku, ni kao praksa. Međutim, u sudaru sa neznanjem, nerazumevanjem i arogancijom belog kolonizatora, opremljenim ratnom tehnologijom, pohlepnom i željnim moći, domorodačko stanovništvo Australije biva svedeno na, kako današnja statistika pokazuje, manje od jednog procenta ukupnog stanovništva: saterano u rezervate, lišeno zemlje i građanskih prava (iako prisutno na tom prostoru dve hiljade generacija), raštrkano, asimilovano. Brojnim plemenima, jezicima, čitavoj jednoj drevnoj kulturi se zatire trag. Rečenica: “Ovo je soba za tebe, ali nije tvoja” (WONGAR 2010: 159), upućena mladom Aboridžinu u Vongarovoj drami *Galvir i Bogo*, može poslužiti kao ilustracija odnosa državnih autoriteta prema Aboridžinima.

⁴ Priče *Čovek vikor, Stene i biljke, Babaru. Porodica...iz zbirke Cvet u pustinji*

Razlika između “kulturnih” i “manje kulturnih” je uvek bila prolog zločina. Kad se neko proglasi manje kulturnim, necivilizovanim, ili, čak, polučovekom, onda strana koja sebe smatra superiornijom uspostavlja odnos dominacije bez moralnih obzira. Tokom svog boravka u Parizu Vongar posećuje Francuski pomorski muzej “L’Harve” da pogleda zbirku crteža koji prikazuju urođenike sa Tasmanije, delo umetnika iz 1801. i zaključuje:

...bio sam znatiželjan da vidim da li su Francuzi slikali Aboridžine kao ljudska stvorenja niže vrste, kako su ih opisivali njihovi kolonijalni gospodari. Suprotno tome, crteži su prikazivali urođenike kao zdrave ljude, srećne i pune života;...neprestano sam sebi postavljao pitanje zašto Francuzi nisu objavili svoja otkrića. (WONGAR 2010: 56)

Pisac, teoretičar i političar sa Martinika, Eme Sezer (1913-2008) će 1955. godine napisati *Diskurs o kolonijalizmu*. Kao začetnik pokreta *Negritude*, Sezer će nastojati da kroz svoj celokupni umetnički, intelektualni i politički angažman doprinese revitalizaciji afričkog identiteta, dekolonizaciji društva i svesti kolonizovanih naroda, koji odbačeni i diskriminisani razvijaju osećaj sopstvene inferiornosti pred kolonizatorom. Upravo tome teži i *Diskurs o kolonijalizmu* (*Discours sur le Colonialisme*) koji razotkriva duboko ukorenjenu zabludu evropskog buržoaskog pogleda na svet da se jedino evropska, belička kultura može smatrati civilizacijom. Nasuprot stavu da su narodi Afrike necivilizovani i varvarski, Sezer će navesti brojna dokumentovana varvarstva „civilizovanih“, i ukorenjeni nesvesni rasizam evropskih intelektualaca, reformatora i takozvanih humanista. Iako je *Diskurs o kolonijalizmu* napisan u opštoj atmosferi Alžirskog rata, on svakako može biti značajan i za razumevanje položaja australijskih Aboridžina. Sezer naglašava da između reči kolonizacija i civilizacija postoji nepremostiva razlika. Štaviše, u osnovi svih kolonijalnih ekspedicija, nacrtata statuta, memoranduma, ne može se pronaći ni jedna jedina ljudska vrednost. Na sličan način će Vongar doživeti sudbinu Aboridžina – ne kao kreativnu razmenu vitalnih energija između različitih civilizacija, već kao užasan zločin protiv ljudskosti, slobode, prirode, svirepi pogrom, bezočno uništenje jednog (alternativnog) načina života. Vongar će sav svoj umetnički i istraživački dar usmeriti u pravcu pobune protiv ovog viševjekovnog (ali i aktuelnog) odnosa prema Aboridžinima, kao i protiv apologeta kolonijalizma.

Vongarov roman *Manhunt* (*Hajka*) još u samom naslovu (hajka, lov na čoveka!) je napisan devet godina nakon Vongarovog dolaska u Australiju u doba Vijetnamskog rata i, po rečima samog Vongara, predstavlja protest protiv propagande i demonizacije naroda u Vijetnamu. “Sve što je taj jadan narod hteo jeste da ga kolonizatori ostave na miru. Izgledalo je paradoksalno da kolonizatori koji odlaze tamo da bi doneli “blagostanje i slobodu” nisu to dali

narodu u sopstvenoj državi”, kaže Vongar u jednom intervjuu. (WONGAR 2010: 208)⁵. Po Vongaru, teorija o subhumanim Aboridžinima, demonizacija Vijetnamaca 60-ih, kao i Srba 90-ih godina imaju mnogo toga zajedničkog. Dok će roman *Raki* (1994) pokazati sličnosti između stradanja Aboridžina i Srba kroz istoriju, roman *Manhunt* će taj problem predstaviti na primeru Vijetnamaca i Aboridžina.

Život prvih Evropljana u Australiji možda je najslikovitije prikazao film *Ponuda* (*The Proposition*) za koji je muziku i scenario napisao poznati australijski pisac i muzičar Nik Kejev. Film obiluje scenama nasilja, surovostima koje nizmenično čine čuvari reda i bande razbojnika u međusobnim obračunima⁶. Iako je u središtu filma prikazan odnos među samim belcima, nezadovoljstvo koje ne zaobilazi ni one koji su na dnu, kao ni one koji su na vrhu društvene lestvice, nisu izostavljene ni scene nepravednog zatvaranja i ubijanja Aboridžina. Kao i u romanu *Manhunt*, u filmu je značajna i uloga “tragača”, “kolonizovanog subjekta”, bespogovornog izvršioca surovih zadataka belih nalogodavaca potpuno asimilovanog i prilagođenog važećem zakonu.⁷

Psihijatar, filozof, revolucionar, dramski pisac Franc Fanon je u svojim delima proučavao uticaj kolonijalizma na psihu potčinjenog naroda. On objašnjava da pripadnik potčinjenog naroda pod pritiskom kolonizatora gubi svoj kulturni identitet. Kolonizator čini veliki napor da kolonizovana osoba usvoji svest o inferiornosti svoje kulture i nesavršenosti svoje biološke strukture do te mere da to postane instinktivna reakcija⁸. Kao posledica toga, kolonizovana osoba će usvojiti kod ponašanja samog kolonizatora, o čemu svedoči lik tragača u pomenutom filmu *Ponuda*.

Vongar je osim političkog iskusio i takozvani književni egzil. Kod mnogih izdavača je nailazio na zatvorena vrata, a zaobišle su ga i mnoge zaslužene nagrade. Rukopisi su mu često skraćivani i nasilno oduzimani, a bio je primoran i da menja naslove. Takav je bio slučaj i sa romanom *Pinya* koji je čitaocima dostupan tek u drugoj verziji pod nazivom *Raki*, dok je prvu verziju konfiskovala policija nakon čega joj se gubi trag. Nakon oduševljenja urednika jedne izdavačke kuće iz Berlina da se roman *Raki* štampa u Nemačkoj,

⁵ O istim stvarima je govorio i Martin Luter King u Americi u svom govoru: *Beyond Vietnam – A Time to Break Silence* iz 1967.

⁶ Upečatljiva je scena bičevanja maloletnika koji nakon toga umire od povreda. Dok traje kažnjavanje (ne za počinjeni zločin već iz osvete), ugledni građani ispijaju piće, što govori o naviknutosti na takve prizore i ravnodušnosti kada je u pitanju patnja i stradanje drugog.

⁷ O stepenu asimilacije govori i momenat u filmu kada Aboridžin, tragač, svome gospodaru poželi srećan Božić. Dakle, ovde je reč i o pokrštanju kao vidu asimilacije.

⁸ Preuzeto iz Fanonovog govora *Reciprocal Bases of National Culture and the Fight for Freedom* održanog 1959.

usledilo je pismo Vongaru da se roman neće štampati, a urednik je dobio otkaz. Vongar u *Dingoes Den* piše o svom neuspelom pokušaju da postavi na scenu svoju dramu *Galvir i Bogo*. Reakcije upravnika su bile sledeće: „Ne sviđa mi se“...“Čak ni urbanizovani Aboridžini ne govore o toj temi“ (WONGAR 2010: 32). Kada je napokon postavljen na scenu, komad je bio samo jedanput izveden u skraćenoj verziji. Kasnije je zbog aboridžinskih imena naslov morao biti promenjen u prihvatljiviji - *Jablanovi*. Kada je Vongar dobio prestižnu Emeritus nagradu, uručanju je prisustvovalo svega nekoliko ljudi. Nakon te nagrade Saveta Australije trebalo je da Vongar bude automatski kandidovan za Nobelovu nagradu. Do toga nije došlo.

Citirana literatura

- CESSAIRE, Aime. *Discourse on Colonialism*. New York: Monthly Review Press, 1972
- FROMM, Erich. *Man for Himself: An Inquiry into the Psychology of Ethics*. London: Routledge, 1954
- HILLCOAT, John. *The Proposition*, 2005
- PETROVIĆ, Lena. *Literature, Culture, Identity: Introduction to the XX Century Literary Theory*, Niš: Prosveta, 2004
- RISTIĆ, Ratimir. *An Introduction to Australian Studies*. Niš: Sven, 2003
- SAID, Edward. *Reflexions on Exile and Other Essays*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 2002
- SVETLANA, Bojm. *Budućnost nostalgije*. Beograd: Geopoetika, 2005
- WONGAR, B. *Koraci – časopis za književnost, umetnost i kulturu*, Kragujevac: Narodna biblioteka „Vuk Karadžić“, 2010
- WONGAR, B. *Cvet u pustinji*, Niš: Prosveta, 2004

Izvori s interneta

- “FANON, Franz, (1959) Reciprocal Bases of National Culture and the Fight for Freedom” <<http://www.marxists.org/subject/africa/fanon/national-culture.htm>> 01.05. 2011.
- “CURIE, Maria“. *Wikipedia, the free encyclopedia*.<en.wikipedia.org/wiki/org/Marie_Curie> 01.05.2011

Milica M. Vojinović Tmušić

EXILE AND CULTURAL DIPLOMACY
OF SRETEN BOŽIĆ/B.WONGAR

Summary

The basic aim of this paper was to show Wongar's life in exile as inseparable from his work which undermined the western ideas used for justifying colonial conquests, one of them being that of western superiority over the indigenous people of Australia. In that respect, I wanted to show how Wongar's literary, theoretical, anthropological and documentary texts offered important (re)evaluations of Aborigines (and Serbs) and their enormous cultural treasures. The episodes of Wongar's life were presented here to show that he personally experienced the injustice which was on a larger scale committed to the Aboriginies.

Key words: Western world view, ideas of progress, subhumans, colonialism

